

İzmir, yeşil ve mavi ekonomisiyle büyüyecek

Türkiye'deki ilk iki pilot ajansın biri olarak kurulan İzmir Kalkınma Ajansı'nın Genel Sekreteri Dr. Mehmet Yavuz, geride kalan 15 yılın özeti ile birlikte geleceğe yönelik projeleri Ekonomiye ve Politikaya Yön Verenlerin Gazetesi GÖZLEM'e değerlendirdi.

■ İZKA'nın kuruluş öyküsünü sizden dinleyebilir miyiz?

Kalkınma Ajansları, ülkemizin gündemine Avrupa Birliği'ne uyum çalışmaları kapsamında 1990'lı yıllarda girdiler ve 2006 yılında çıkarılan kuruluş kanunu ile biri İzmir'de diğeri Adana-Mersin bölgesinde olmak üzere ilk iki pilot kalkınma ajansı faaliyetine başlamış oldu.

Ülkemizde sosyo-ekonomik gelişmişlik ve iller arası ilişkiler başta olmak üzere çeşitli parametreler dikkate alınarak belirlenmiş 26 bölge bulunuyor. İstanbul, Ankara ve İzmir illeri büyüklükleri açısından aynı zamanda bölge özelliği taşıırken bunun dışında kalan bölgeler birden fazla ilden oluşuyor. Güncel durumda, ülkemizde 26 bölgede 26 kalkınma ajansı faaliyet gösteriyor.

Kalkınma ajansları Türk kamu yönetimi açısından hem yeni hem de taşıdığı özellikler itibarıyla istisnai kuruluşlar. Özel hukuk hükümlerine tabi olmamız, bizi diğer kamu kurumlarından ayıran temel özelliğimiz. Bu sayede tabiri caizse, kamu gücünü kullanan ancak özel sektör gibi düşünün ve çevik davranabilen bir kurum özelliği gösterebiliyoruz.

■ Buldukları bölgenin kalkınması için çalışan kalkınma ajansları esas olarak nasıl bir faaliyet içinde bulunuyor?

Kalkınma ajanslarının faaliyetlerini üç başlık altında ele alabiliriz; Bilgi üretmek, mali destek sağlamak ve bölgeye yatırımcı çekmek. Bunlar arasında en önemli ve en kritik faaliyetimizin bilgi üretmek, yani bölgeyi daha iyi tanımamızı sağlayacak, bölgenin potansiyelini ortaya koyacak analiz, strateji ve planlama çalışmalarını yürütmek olduğunu söyleyebiliriz. Bu çalışmaların ortaya koyduğu ve bölgenin gelişmesine katkı sağlayacak öncü, özgün ve örnek projelere mali destek sağlamak ise, diğer önemli bir faaliyet alanımızı teşkil ediyor.

Faaliyetlerimizin diğer boyutu ise, yatırım tanıtım faaliyetleri. Yatırım Destek Ofisimiz, başta yabancılar olmak üzere İzmir'e yatırımcı çekmek için çalışıyor. Yabancı ya da belli bir ölçüğün üzerindeki yerli yatırımcıların devlet nezdindeki işlemlerinin takip edilmesi ve iş süreçlerinin kolaylaştırılması gibi konularda onlara rehberlik etmek adına tek noktadan bedelsiz olarak hizmet sunuyoruz. Son 15 yıllık süre içerisinde İzmir'de yatırım yapan büyük ölçekli kurumsal firmaların bir şekilde yolu bizimle kesilmiş ve onlara yatırım süreçlerinde destek olmuşuzdur.

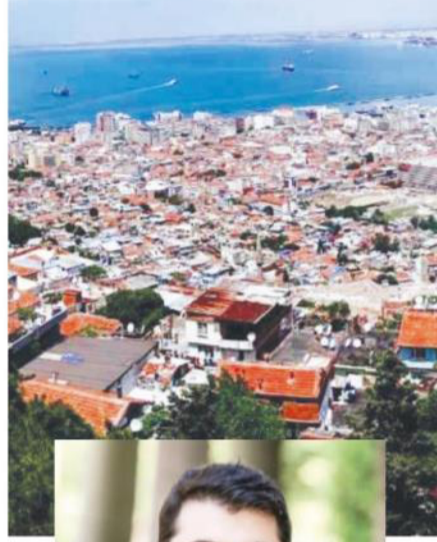
■ İzmir Türkiye'nin üçüncü büyük kenti, ayrıca çok sektörlü bir yapıya var. Böyle bir durumda zaman, kaynak ve personel açısından odaklanacağımız konuları nasıl belirliyorsunuz?

Ajans olarak çalışacak olduğumuz konuları hazırladığımız çalışma programları yoluyla Bakanlığımızın görüşüne sunuyoruz. Bu doğrultuda aslında büyük oranda planlı bir biçimde çalışma takvimimizi ve çalışma konularımızı oluşturuyoruz.

İzmir, Türkiye'de rüzgârdan enerjinin üretildiği ilk il. Bu gelişmenin devamında 2000'li yıllarda filizlenmeye başlayan bir sanayi söz konusu. Ajansımız da kurulduğu dönemde bu potansiyelin farkında olarak özellikle bu sanayinin gelişimine odaklı çalışmalara ağırlık vermiş. Bu gelişmelerin sonucu olarak İzmir'de son 20 yılda özellikle rüzgâr enerjisi ekipmanı üretimi yapan çok ciddi sanayi kümesi oluştu. Bu kümenin gelişimde Ajansımızın da önemli katkıları olmuştur ve

bu gelişimi desteklemek adına sektörle yakın işbirliği içerisinde çalışmalarımıza devam ediyoruz. Geldiğimiz aşamada, rüzgâr enerjisi sanayi, 10 bin kişiyi aşan bir istihdamla 1 milyar doları aşan ihracat gerçekleştiren bir sektöre dönüştü.

Rüzgârla başlayan bu gelişme dinamiğinin güneş, biyokütle ve jeotermal alanlarında da gerek enerji üretimi gerekse de ekipman üretimi boyutlarında devam etmesini istiyoruz. Çünkü İzmir ve Ege Bölgesi, bu alanlarda çok büyük bir potansiyele sahip. Bundan ötürü de son yıllarda İzmir için "Temiz Enerjinin Başkenti" mottosunu kullanıyor ve bu mottonun kent markasının bir bileşeni olması gerektiğinin altını çiziyoruz.

■ Bu yıl ayrıca yoğunlaştığımız konular neler?

Aslında bu soruya bu yıl şeklinde değil orta vadede yoğunlaştığımız konular şeklinde cevap vermek isterim. Çünkü Ajans olarak çalışmalarımızı 5 yıllık perspektifler içerisinde ele alıyoruz. İzmir'e baktığımızda, çok sektörlü bir kent karşımıza çıkıyor. Kuzey aksında ülkenin en önemli ağır sanayi tesislerine ev sahipliği yaparken, Küçük Menderes Havzasında ülkenin en yoğun tarımsal üretim faaliyetleri gerçekleştiriliyor, Yarımada bölgesi her geçen gün cazibesi artan bir turizm merkezi ve bu yapının ortasında ise, körfezin etrafına yoğunlaşmış 3 milyonu aşan nüfusla bir kent merkezi var. Tüm bunları birlikte ele aldığımızda, İzmir'in ciddi bir çevresel baskı ile karşı karşıya olduğunu ve bu durumu sürdürülebilirlik çerçevesinde yönetilmesi gerektiğini görüyoruz.

■ Bunu nasıl yönetmemiz gerekiyor?

Açıkçası nasıl yönetmemiz gerektiği sorusunun yanıtını Ajans olarak yaptığımız mutlak çalışmasıyla ortaya koyduk. Bu çalışmada mekânsal olarak İzmir'i dört bölgeye ayırdık ve her bölge özelinde ilgili paydaşlarla birlikte derinlemesine analiz çalışmaları gerçekleştirdik. İzmir 5000 yıllık bir liman kenti. Kentin gelişimine yönelik her tür hikâyenin özünde, liman var. İşte bizim de öncelikli hedefimiz, bu tarihsel arka planla uyumlu olarak İzmir Bölgesi limanlarının ve kıyı ekonomisinin potansiyelini tüm boyutlarıyla harekete geçirmek, bu potansiyelin sağladığı ekonomik faaliyetleri sürdürülebilir biçimde yönetmek.

İzmir Bölgesel Girdi-Çıktı Analizi'ne göre, Türkiye'nin sektörel üretimi ve katma

değerine %28 pay ile İzmir'in en fazla katkı yaptığı sektör su yolu taşımacılığı, yani deniz taşımacılığı ve liman hizmetleri sektörüdür. İzmir'in tarımdan turizme, sanayiden hizmet sektörlerine kadar pek çok alanda değer üretmesine rağmen Türkiye ekonomisinde en büyük katkıyı limanları ile sağlıyor. Bugün 16 limanı ile 92 milyon ton yük elleçleyen İzmir'in sahip olduğu güçlü liman altyapısı ve deneyimini, günümüzün değişen koşulları içinde daha ileriye nasıl taşıyabileceğini, deniz taşımacılığı ve liman hizmetleri özelinde bölge cazibesinin artırılabilmesi için benimsenmesi gereken stratejileri 2022 yılında yayınladığımız İzmir Limanları Mevcut Durum Analizi ve Gelişim Perspektifi bel-

temiz enerji sektörlerine yönelik bir ihtisas sanayi bölgesi projesini geliştirdik.

2022 yılında bölgemizden temsilcilerle birlikte katılım sağladığımız WindEnergy Hamburg Konferansı ve Fuarı'nda önceki Sanayi ve Teknoloji Bakanımız Sayın Mustafa Varank projesi ilan etti, akabinde ise İzmir'de gerçekleştirdiğimiz toplantılarda sektör temsilcilerine yatırım çağrısında bulundu.

Bu proje ile; bölgede temiz enerji ve temiz teknolojiler sektöründe yerli ve yabancı yatırımcılara yatırım ortamı sağlamak ve temiz enerji-liman entegrasyonunu sağlamaya yönelik sanayi tesislerinin yer aldığı bir bölge oluşturulmasını amaçlıyoruz. Temiz enerji sektörüne girecek yeni yatırımcılar ve

gesinde ortaya koyduk, İzmir ekonomisinde deniz taşımacılığı ve liman hizmetleri sektörünün payının artırılmasında güçlü bir yol haritası oluşturduk.

Aliğa'da Nemrut Körfezi'nde yer alan ve Türkiye'nin en hızlı gelişen limanlarının bulunduğu bu bölge, çevresindeki ağır sanayi yapıları ile beraber yoğun bir yük trafiği ve tabiri caizse keşmekeş içinde. Hazırladığımız çalışmada 17 proje önerisi var, yeni yol ve bağlantıların açılması, mevcut yolların genişletilmesi, kavşak düzenlemeleri, istasyon alanının genişletilmesi, tır parkı ve lojistik hizmet tesislerinin yapılması, tesis girişlerinin değiştirilmesi gibi mekânsal müdahalelerin yanı sıra, bölgenin ekonomik gelişiminin desteklenmesi amacıyla yeni yönetim modellerin geliştirilmesi de öneri seti içinde yer alıyor. Uygulamaya dönüşmesi sadece İzmir'e değil, tüm Batı Anadolu'ya bir değer katacak.

İzmir'in yakın-orta geleceği açısından liman ve lojistik altyapısının geliştirilmesini çok önemli görüyorum. Sanayinin, tarımın gelişmesi buna bağlı. İzmir'deki limanlar ile lojistik altyapısının gelişmesi sadece İzmir'e katkı sağlamayacak. İzmir, arkasındaki 10-12 kente hizmet veren bir merkez. Buradaki liman ve lojistik altyapı gelişirse Isparta'ya, Afyon'a kadar uzanan bölgede yer alan her il kazanacak, onlar kazandığı takdirde İzmir de kazanmış olacak. Diğer bir ifadeyle, İzmir özelinde liman ve lojistik alanında yapılacak yatırımlar ile sadece İzmir değil tüm Ege Bölgesi dolayısıyla ülkemiz kazanmış olacak.

Öte yandan, elbette mavi büyüme liman ve lojistikten ibaret değil, su ürünleri ve balıkçılık da diğer önemli alanlar arasında. İzmir ayrıca Muğla'dan sonra su ürünleri sektöründe en önemli oyuncu. Aynı şekilde ülkemizin sektörel ihracatı içerisinde İzmir'in payının en yüksek olduğu üç sektörden biri balıkçılık. Dolayısıyla burada da katma değeri artırmaya yönelik yapılacak çok iş var.

■ Burada Çandarlı Limanı için de yenilenebilir enerjiyi de kapsayacak bir başlık açmak gerekecek değil mi?

Şüphesiz, gerekecek. Yenilenebilir enerji kaynakları arasındaki payı her geçen yıl artan Denizüstü (Offshore) Rüzgâr Enerji Santrallerinde, adeta baş döndüren bir teknolojik devrim yaşanıyor.

Elektrik enerjisinde 100 bin Megavat (MW) kurulu güce ulaşan Türkiye, bugün sıfır noktasında olduğu Denizüstü RES'te en az 75 bin MW kurulu güç potansiyeline sahip. İzmir ise gerek yetişmiş insan gücü gerekse rüzgâr enerjisine yönelik sanayi altyapısı ile Denizüstü RES'lerin en hızlı gelişim göstereceği kentlerin başında geliyor. Nitekim biz İzmir'in bu konudaki potansiyeli ve Çandarlı Limanının nasıl geliştirilebileceği konusunu "İzmir Limanları Gelişim Perspektifi" çalışmamız kapsamında ele almıştık. Bu doğrultuda yenilenebilir enerji ve liman hizmetleri sektörlerini merceğe alarak yaptığımız çalışmalarla, deniz üstü rüzgâr enerjisi ekipman üretimine ilişkin potansiyel ve İzmir'in bir temiz enerji kümesi olarak gösterdiği büyümeyi gözleterek Çandarlı Limanı ile entegre şekilde çalışacak, başta rüzgâr sanayii olmak üzere

sektörde büyümek için yatırım yeri bulamayan üreticiler için büyük parsellere sahip olan bir ihtisas sanayi bölgesi kurulması, sektörün kümelenmesi ve liman ile entegre şekilde üretim yapmalarının sağlanması, özellikle temiz enerji sektöründe kullanılan ekipmanların üretimi ile denizüstü enerji uygulamalarını kullanılan doğrudan limanda ve/veya liman arkasında üretilmesi gereken tonajlı ve büyük ebatlı ekipmanların üretiminin bölgeye kazandırılması ve/veya üretimin artırılması, rüzgâr türbini aksam üreticilerinin ihracat süreçlerinin kolaylaştırılması projenin yaratacağı pozitif etkiler.

20'DEN FAZLA DESTEK PROGRAMI

İzmir Kalkınma Ajansı, kuruluşundan bu yana 23 mali destek çağrısı yaptı. Sektörel ve kurumsal kapasitenin geliştirilmesine yönelik olarak yürüttüğü programlar üzerinden 667 projeye destek sağladı ve kent ekonomisine 2,4 milyar TL'nin üzerinde katkı sağladı.

■ Yeşil büyüme kapsamında endüstriyel simbiyoz için neler söyleyeceksiniz?

Endüstriyel simbiyoz, bir işletmenin atıl durumdaki kaynağını başka bir işletmenin kullanması esasına dayanan bir döngüsel ekonomi uygulaması. Bölgemizdeki çok sektörlü sanayi yapısının endüstriyel simbiyoz uygulamaları açısından çok elverişli olduğunu düşünüyoruz. Ve tabii ki bu kapasiteyi inşa etmek için Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) Ankara Ofisi ile 4 yıllık bir operasyonel program tasarladık. Hem endüstriyel simbiyozla karşı bilgi üretme, bir farkındalık oluşturma hem de konuyla ilgili insan kaynağının yetiştirilmesi için doktora tezlerinin desteklenmesi, firmalar arasında endüstriyel simbiyoz uygulamalarının yaygınlaştırılması, mevzuat altyapısının iyileştirilmesine yönelik önerilerin geliştirilmesi ve ulusal bir endüstriyel simbiyoz yazılımı geliştirilmesi çalışmalarını yürütüyoruz. Varmak istediğimiz yer, bu program sonunda hem insan kaynağını yetiştirmiş olmak hem de iki başarılı endüstriyel simbiyoz uygulamasını hayata geçirmek. 4 yılın sonunda bunları bir üst aşamada endüstriyel simbiyozu da içerecek şekilde ölçeklendirme, uygulama tecrübesiyle birlikte İzmir'de sanayiciye hizmet edecek bir kaynak verimliliği merkezinin kurulmasına doğru götürmek istiyoruz.

■ Fiziki olarak bazı projelerin başlamasını ne zaman görebileceğiz?

Endüstriyel simbiyoz işbirliklerini tespit etmek üzere işletmeleri bir araya getiremeyeceğiz. Bugüne kadar düzenlediğimiz çalıştaylarda 150 işletme arasında 850 potansiyel işbirliği geliştirdik. İşbirliklerinin hayata geçirilmesi amacıyla bu sene içerisinde teknik ve mali destek sağlayacağımız bir program ilanımız olacak. Yılın son çeyreğinde muhtemelen çağrıya çıkıp 2024'te uygulanacaktır.

İZMİR TEKNOFEST'LE BİLİM MERKEZİ KAZANACAK

■ İzmir için teknolojiye önemli bir başlık da Teknofest değil mi?

Evet, ülkemizin teknoloji ve gençleri buluşturan en önemli ve en büyük etkinliği Teknofest, bu anlamda önemli bir marka. Deprem felaketinden dolayı ertelenen Teknofest, İzmir'de ilk defa 27 Eylül - 1 Ekim günleri arasında Çiğli 2. Ana Jet Üssü'nde yapılacak.

Ülkemizin teknoloji geliştirme, teknoloji üretme imkân ve kabiliyetinin sergilendiği, insansız hava araçlarından sensör teknolojilerine kadar birçok başlıkta yarışmanın düzenlendiği, gençlerimizin yaratıcılık ve bilgilerini kullanabildikleri bir ortamda, dereceye girerek ödüllendirildikleri çok kapsamlı ve büyük bir or-

ganizasyon. İzmir'de düzenlenecek organizasyon aslında tüm Ege'ye hitap ediyor. Biz de İZKA olarak standımızda gençlerimizle, girişimcilerimizi buluşturacağız. Ajans çalışmalarımız konusunda gençlerimizi bilgilendirme fırsatı bulacağız. Öte yandan Teknofest bir etkinlikten fazlası ve düzenlendiği illere organizasyondan sonra misyonunu devam ettirmek üzere kalıcı eserler de bırakıyor. Belediyeler, kamu kurum ve kuruluşları ya da STK'lar tarafından Dene-Yap atölyeleri, bilim merkezleri kuruluyor. Biz de İzmir'de Teknofest'in misyonunun kalıcılığını sağlamak üzere şehir merkezinde erişilebilir lokasyonda bir bilim merkezi kurulmasına aracılık edeceğiz.